

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ

Дмитрюк С. П.,
старший викладач кафедри
експлуатації машинно-тракторно парку,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сьогодні безпека людини, як на роботі, так і повсякденному житті є головною метою охорони праці. Про це говорять численні наукові дослідження. Наслідки від нещасних випадків обходяться в 10 разів дорожче, ніж вартість заходів, щодо їх попередження. Стан охорони праці в на сьогодні в нашій державі не відповідає сучасним вимогам та є одним з найгірших в сучасній Європі. Тому задача охорони праці, виявити шкідливі і небезпечні виробничі фактори, що є причинами виробничого травматизму і професійних захворювань та розробити основні шляхи з попередження виробничого травматизму і захворювань серед працюючих [1].

На основі статистичних даних встановити найбільш травмонебезпечні галузі економіки України та дослідити основні причини виробничого травматизму, виявити негативні фактори та акцентування уваги на заходи з покращення стану охорони праці.

Для України, як і для всього світу, виробничий травматизм є серйозною перешкодою в позитивному та стійкому розвитку держави. Крім цього, він зачіпає інший, більш серйозний аспект життєдіяльності країни - здоров'я його населення. Оскільки охорона здорового життя нації повинна бути першочерговим завданням як в сфері виробництва, так і в інших сферах, є важливим і необхідним виділяти ті причини, які не тільки призводять до виникнення виробничого травматизму, але й до смерті

Варто відзначити, що саме виробничий травматизм займає значне місце серед причин смерті населення в усьому світі. За оцінками Міжнародної організації праці близько 2,3 млн. чоловіків і жінок щорічно гинуть в результаті щорічно нещасних випадків на робочому місці або пов'язаних з роботою захворювань - в середньому 6000 осіб щодня. Загалом реєструється приблизно 340 млн. нещасних випадків на виробництві та 160 млн. жертв професійних захворювань. МОП регулярно оновлює ці дані, зміни яких вказують зростання рівня світового травматизму і погіршень стану здоров'я [5].

За 9 місяців 2022 року зареєстровано 3 836 потерпілих від нещасних випадків та гострих професійних захворювань на виробництві, з них 294 - смертельних. на Порівняно з 2021 роком кількість страхових нещасних випадків зменшилась у 2,6 рази, з 9 861 до 3 83 осіб, а кількість смертельно травмованих осіб зменшилась на 30,7 % , з 424 до 294 осіб.

Найбільша кількість нещасних випадків на які складені акти форми Н-1/П зареєстрована у: м. Києві - 10,7 %, Дніпропетровській області - 10,1 %, Львівській області - 7,1 %, Черкаській області - 6,1 %, Одеській області -5,8 %,

Донецькій області - 5,6 %, Київській області - 5,5 %, а також Волинській області - 5,1 %.

Кількість травмованих осіб у цих областях складає 56 % від загальної кількості травмованих по Україні.

За 9 місяців 2022 року на підприємствах з високим рівнем травматизму кількість страхових нещасних випадків на які складено акти за формою Н-1/П, сталася на таких підприємствах: ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля» - 98 страхових нещасних випадків, Дніпропетровська область; комунальне некомерційне підприємство «Міська клінічна інфекційна лікарня» Одеської міської ради» - 66 випадки, Одеська область; комунальне некомерційне підприємство «Кіровоградська обласна клінічна лікарня Кіровоградської обласної ради» - 53 випадки, Кіровоградська область та комунальне некомерційне підприємство «Чернігівська міська клінічна лікарня № 2» Чернігівської міської ради» - 50 випадків, Чернігівська область.

На підприємствах України постраждало 46,6 % - 1787 чоловіків та 53,4 % - 2049 жінок, що отримали травми на виробництві, від загальної кількості потерпілих.

Трави на виробництві у стані алкогольного сп'яніння отримали 63 особи, що на 1 особу більше у порівнянні з 2021 роком. Із загальної кількості - 29 осіб отримали травми із смертельним наслідком.

Найбільше за 9 місяців 2022 року травмувалися робітники таких професій: сестра медична – 497; лікар загальної практики – сімейний лікар – 177; водій автотранспортних засобів – 145; молодша медична сестра з догляду за хворими – 131; фельдшер з медицини невідкладних станів - 105.

Серед працівників віком від 50 до 59 років спостерігається найвищий рівень виробничого травматизму - 1 015 осіб, що складає 26,5 % від загальної кількості травмованих по Україні.

Серед причин страхових нещасних випадків переважають організаційні причини – 44,3 % , 1700 нещасних випадків.

Через техногенні, природні, екологічні та соціальні причини сталося 38 % або 1457 нещасних випадків, а через психофізіологічні причини – 13,3 % , на що припадає 511 нещасних випадків.

На технічні причини припадає – 4,4 % , або 168 нещасних випадків.

До основних подій відносяться: інші види – 45,9 % від загальної кількості травмованих осіб по Україні або 1761 травмована особа; падіння потерпілого під час пересування – 11,3 % або 433 особи; події суспільного життя – 9,4 % або 359 осіб.

До основних травмонебезпечних галузей економіки та видів робіт відносяться: охорона здоров'я – 47,5 %, що складає 1821 травмована особа, в т.ч. 26 - смертельно; добувна промисловість і розроблення кар'єрів – 8,9 % або 343 осіб, в т.ч. 14 - смертельно; транспорт, складське господарство, поштова і кур'єрська діяльність – 6,6 % або 252 травмовані особи, в т.ч. – 43 смертельно.

Кількість потерпілих осіб в цих галузях складає 63 % від загальної кількості травмованих по Україні [4].

Так, серед причин виробничого травматизму переважають організаційні – 44,3 % з усієї кількості травмованих осіб України. На психофізіологічні причини припадає 13,3% нещасних випадків. Це дозволяє зробити висновок, що найбільш провідними факторами виникнення виробничого травматизму, а отже й випадків з летальним результатом, є ті, що пов'язані з безпосередньою діяльністю людини і його ставленням до охорони праці. Так, з технологічних причин, до яких належать несправність обладнання, застарілий стан основних засобів, невдосконалений технологічний процес і його невідповідність умовам безпеки, були травмовані лише 4,4% від загальної чисельності травмованих.

Реальна картина вказує на те, що найчастіше причиною нещасного випадку є сам працівник, який свідомо чи несвідомо порушував правила безпеки на виробництві, у тому числі коли видимої небезпеки не існує. Так, наприклад, в тих галузях і регіонах, де функціонують підприємства з небезпечними виробничими об'єктами, спостерігається мала смертність з високим рівнем травматизму. У таких випадках, служба охорони праці відіграє велику роль у свідомості працівників, і вони більше схильні до розуміння ймовірності виникнення травм і смерті. З іншого боку, соціально-культурна сфера та торгівля мала найбільший показник смертності, при малому показнику травматизму. Люди, які задіяні в цій галузі, найчастіше не мають уявлення, що їх діяльність може бути травматичною, а тим більше – з летальним результатом, що обумовлює їх неухважність і недбалість щодо правил безпеки. Таким чином, на практиці виходить, що галузі з високим ризиком травмування та смертності, є більш безпечними, ніж ті, що свідомо не спрямовані на попередження серйозних і небезпечних для життя випадків травматизм [1].

Головною метою дослідження травматизму є розробка заходів по попередженню та усуненню шкідливих і небезпечних виробничих факторів, які певним чином впливають на стан здоров'я працюючих та є основними причинами виникнення нещасних випадків.

Під час розробки заходів, після розслідування обставин і визначення причин нещасного випадку, необхідно враховувати наступне:

1. В акті мають бути вказані конкретні заходи щодо усунення причин нещасного випадку. Якщо ж в акті заходів немає, то необхідно провести додаткове розслідування.
2. Заходи можуть бути визначені правильно тільки в тому разі, якщо вони впливають з обставин і причин нещасного випадку.
3. Заходи перш за все мають бути спрямовані на ліквідацію порушень правил і норм охорони праці. Тому необхідно визначити насамперед технічні заходи й не підміняти їх чисто організаційними заходами та адмініструванням.
4. Заходи повинні бути сформульовані чітко і технічно вірно.
5. В акті повинні бути зазначені конкретні виконавці заходів [5].

Для уникнення та попередження виробничого травматизму, ми пропонуємо впровадити наступні організаційні заходи:

- вдосконалити систему управління охороною праці;

- дотримуватись вимог законодавства про охорону праці під час виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації устаткування підвищеної небезпеки;
- дотримуватись вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів тощо;
- дотримуватись вимог безпеки під час експлуатації транспорту (автомобільного, водного, залізничного, повітряного);
- дотримуватись вимог безпеки під час експлуатації мобільних засобів праці та технологічних транспортних засобів;
- усунути недоліки під час навчання безпечним методам праці: проводити інструктажі з питань охорони праці якісно та в повному обсязі; не допускати до роботи без навчання та перевірки знань з питань охорони праці; переглянути інструкції з охорони праці, внести зміни та доповнення; до посадових інструкцій внести визначення функціональних обов'язків з питань охорони праці;
- не допускати порушень режиму праці та відпочинку;
- забезпечити працюючих засобами індивідуального захисту;
- не допускати порушень трудової та виробничої дисципліни, в тому числі: невиконання посадових обов'язків; невиконання вимог інструкцій з охорони праці [3].

А також необхідно вжити наступних заходів по усуненню технічних причин нещасних випадків:

- не допускати виконання робіт з відключеними або несправними засобами колективного захисту, системами сигналізації, вентиляції, освітлення чи їх відсутність тощо;
- дотримуватись вимог безпеки при проектуванні і будівництві виробничих будівель згідно санітарних, будівельних та протипожежних норм і правил;
- використовувати тільки безпечне технологічне і допоміжне обладнання;
- забезпечити правильний вибір і компонування обладнання у виробничих приміщеннях відповідно до норм і правил безпеки та виробничої санітарії;
- проведення комплексної механізації і автоматизації виробничих процесів;
- створення надійних технічних засобів по запобіганню аваріям, вибухам і пожежам на виробництві;
- запровадити нові технології, що виключають утворення шкідливих і небезпечних факторів;
- усунути конструктивні недоліки, недосконалості та недостатньої надійності засобів виробництва та транспортних засобів;
- розроблення та наявність проектної документації на будівництво, реконструкцію виробничих об'єктів, будівель, споруд, інженерних комунікацій, обладнання, устаткування тощо;
- підвищення якості виконання будівельних робіт;
- удосконалення технологічного процесу, перевірка його відповідності вимогам безпеки;

- перевірка технічного стану, у тому числі: виробничих об'єктів, будівель, споруд, інженерних комунікацій, території; засобів виробництва; транспортних засобів загального користування; мобільних засобів праці та технологічних транспортних засобів;

- перевіряти стан виробничого середовища (перевищення гранично допустимого рівня небезпечних та шкідливих виробничих факторів) [3].

Санітарно-гігієнічні заходи передбачають дослідження впливу виробничих факторів на людину та встановлення допустимих значень цих факторів на робочих місцях, визначення фактичних значень конкретних параметрів виробничих факторів на робочих місцях, а також визначення відповідності умов на робочих місцях вимогам нормативних документів.

Важливим у забезпеченні безпечної праці і запобіганні травматизму на виробництві є фактори особистого характеру - знання керівником робіт особистості кожного працівника, його психіки і особливостей характеру, медичних показників і їх відповідності параметрам роботи, ставлення до праці, дисциплінованості, задоволеності працею, засвоєння навичок безпечних методів роботи, знання норм і правил з охорони праці і пожежної безпеки, його ставлення до інших робітників і всього колективу [5].

До профілактичних заходів належать:

- не допускати до робіт працівників у стані алкогольного, наркотичного та токсикологічного отруєння;

- уникати травмування внаслідок протиправних дій інших осіб;

- підвищити рівень нервово-психічної стійкості залучивши до роботи на підприємстві психолога [2];

- проведення профілактичних медичних оглядів працюючих, оплата медичних послуг спеціалістів з діагностики та лікування працівників, які потерпілих внаслідок професійних захворювань та нещасних випадків на виробництві з метою виявлення незадовільних фізичних даних про стан здоров'я працюючих;

- з метою розвантаження незадовільного психологічного клімату у колективі обладнання фізкультурно-оздоровчих кімнат; придбання з цією метою спортивного інвентарю, устаткування, лікувальних та оздоровчих препаратів та медикаментів для профілактики профзахворювань та реабілітації здоров'я постраждалих від нещасних випадків на виробництві;

- реконструкція та оснащення на виробництві санітарно-побутових приміщень (гардеробних, душових, кімнат для вживання їжі тощо), і місць організованого відпочинку; обладнання їх сучасним інвентарем і устаткуванням з метою доведення рівня забезпеченості працюючих до встановлених норм для зменшення втоми працівників через надмірну важкість і напруженість роботи, а також монотонність праці [3].

Як показує аналіз, більшість нещасних випадків із загальної кількості сталися з причин, усунення яких не потребує ніяких матеріальних витрат, а тільки підвищення технологічної і трудової дисципліни, приведення у відповідність до вимог нормативних актів організації виконання робіт та контролю з боку

безпосередніх керівників робіт, а також вжиття дійових заходів щодо підвищення рівня професійної підготовки працівників та їх навчання з питань організації та безпечного виконання робіт. Більшість нещасних випадків сталися не через недосконалість техніки, а через недостатню увагу до прописних правил безпеки.

Література:

1. Аналіз наукових досліджень з проблематики виробничого травматизму / Т. М. Таїрова // Проблеми охорони праці в Україні. - 2016. - Вип. 31. - С. 27-43.
2. Державна служба України з питань праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://dsp.gov.ua/>
3. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Постанова КМУ № 337 від 17.04.2019 р. із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1350 від 02.12.2022р.
4. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань за 2022 рік / Фонд соціального страхування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish>
5. Сучасний стан охорони праці в Україні у контексті забезпечення її інноваційного розвитку / О. Ніпіаліді, О. Васильчишин // Актуальні проблеми правознавства. – 2020. – №1 (21). – С.164–169.